

Strategi för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021–2024

Kommunstyrelsen § 31/2021

Dokumentnamn: Strategi för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021–2024		Ärendebeteckning: Kst/2020:286
Dokumentägare: Kommundirektör	Dokumentansvarig: Avdelningschef, Tillväxtavdelningen, KLF	Publiceras: Intern och extern webb
Ersätter dokument: Handikappolitiskt program 2006–2010	Revideras: 2024 (aktualiseras/revideras)	Utvärderas: Vid bokslut
Relaterade dokument: Policy för folkhälsa och social hållbarhet (Kft §247/2018) Kunskapsbilaga, Strategi för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning		
Målgrupp: Anställda och förtroendevalda i Örnsköldsviks kommun		

Innehåll

1.	INLEDNING.....	2
1.1	Definitioner.....	3
2.	BAKGRUND.....	3
2.1	Utgångspunkter och upplägg.....	3
3.	SYFTE.....	4
4.	PRINCIPER.....	4
5.	MÅL.....	5
5.1	Demokrati och aktiv delaktighet.....	5
5.2	Bemötande.....	6
5.3	Information och kommunikation.....	6
5.4	Fysisk tillgänglighet.....	7
5.5	Utbildning och livslångt lärande.....	7
5.6	Arbete och sysselsättning.....	8
5.7	Bostad.....	9
5.8	Vardags- och familjeliv.....	9
5.9	Kultur, fritid, idrott, friluftsliv och hälsa.....	10
6.	STYRNING OCH UPPFÖLJNING.....	11

1. INLEDNING

Alla människor har rätt till att ta del av samhället och aktivt kunna använda det. Samhället, både dess verksamheter och miljö, ska därför utformas inkluderande utifrån människors behov. Genom att arbeta med tillgänglighet och delaktighet motverkas att en funktionsnedsättning blir ett funktionshinder samt att samhället blir en plats för alla - oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder¹.

Tillgänglighet och delaktighet är en mänsklig rättighet samt en viktig del i hållbar utveckling. Det handlar om en rättvis fördelning av makt, inflytande och resurser; alla ska ha möjlighet att utvecklas utifrån sina egna förhoppningar och inte styras och begränsas av samhällets utformning. Denna strategi bidrar till att synliggöra livsvillkoren för olika grupper av personer med funktionsnedsättningar i Örnsköldsviks kommun. Den bidrar även till att utveckla tillgänglig medborgarservice och främja ett tillgängligt, inkluderande samhälle med aktiv delaktighet.

Alla verksamheter inom Örnsköldsviks kommun har således en skyldighet och ett grundläggande uppdrag att bedriva och pådriva ett aktivt tillgänglighets- och delaktighetsarbete. Det är varje nämnds ansvar att bryta ner kommunens vision, utgångspunkter och övergripande mål till relevanta mål, mått, måltal och aktiviteter som bidrar till ökad delaktighet och tillgänglighet på både platsen Örnsköldsvik och i de kommunala verksamheterna.

I ett strategiarbete behövs det både erfarenheter från arbete med individuella stödinsatser samt erfarenhet från arbetet med tillgänglighet. Förståelse behöver skapas om hur dessa två parallella spår ger en helhet i arbetet. Enbart då kan vi utforma ett samhälle där alla oavsett funktionsförmåga kan vara delaktiga och jämlika.

¹Med koppling till dessa diskrimineringsgrunder kan även nämnas att kommunen är finskt och samiskt förvaltningsområde och tar extra ansvar för nationella minoriteter och minoritetsspråk.

1.1 Definitioner

Nedan följer definitioner på några centrala begrepp²:

Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning är ett begrepp som används för att beskriva hur pass väl en verksamhet, plats eller lokal fungerar för människor med funktionsnedsättning.

Delaktighet för personer med funktionsnedsättning är ett begrepp som handlar om att vara en del i en aktivitet, ett sammanhang eller en relation. I förskolan och skolan kan delaktighet handla om att vara del i ett gemensamt lärande i en undervisnings-situation eller att ges förutsättningar att vara delaktig i kamratgemenskapen. Delaktighet är en mänsklig rättighet.

Funktionsnedsättning är en nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga.

Funktionshinder är den begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen.

2. BAKGRUND

Tidigare hade kommunen ett funktionshinderpolitiskt styrdokument (handikappolitiskt program 2006–2010) som nu ersätts av denna strategi. En viktig del i Örnsköldsviks kommuns funktionshinderpolitiska arbete utgörs av Tillgänglighetsrådet (stadgar sedan 2015). Tillgänglighetsrådet utgörs av åtta representanter samt ersättare från funktionshinderrörelsen samt ledamöter från kommunens nämnder. Rådet har aktivt deltagit i framtagandet av Strategi för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning.

2.1 Utgångspunkter och upplägg

I enlighet med Agenda 2030, har kommunfullmäktige som utgångspunkt att ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet är vägledande för verksamhet och beslut i Örnsköldsviks kommun. Denna strategi utgår från detta och har en stark koppling till kommunens policy för folkhälsa och social hållbarhet. Strategin tar särskilt avstamp från den nationella funktionshinderpolitiken och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

² Se separat kunskapsbilaga för mer information om definitioner.

De fyra nationella målområdena:

1. Principen om universell utformning
2. Åtgärda befintliga brister i tillgängligheten
3. Individuella stöd och lösningar för individens självständighet
4. Förebygga och motverka diskriminering

De nio fokusområdena har valts med inspiration från Uppsala kommuns program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Under varje fokusområde anges kopplingen till kommunens Policy för folkhälsa och social hållbarhet samt till relevanta artiklar i FN-konventionen.

I Strategi för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning finns mål som är gemensamma för alla nämnder. För delmålen anges huvudansvariga nämnder som även kan inkludera andra nämnders medverkan. Alla mål och delmål ska i synnerhet beakta jämställdhetsperspektivet och barnrättsperspektivet³.

3. SYFTE

Strategin syftar till att vara styrande och ett stöd för Örnsköldsviks kommuns nämnder att kvalitetssäkra och utveckla de kommunala verksamheterna för ökad delaktighet och tillgänglighet.

4. PRINCIPER

Örnsköldsviks kommun följer FN-konventionens allmänna principer i artikel 3:

- a) respekt för inneboende värde, individuellt självbestämmande, innefattande frihet att göra egna val samt enskilda personers oberoende,
- b) icke-diskriminering,
- c) fullständig och faktiskt deltagande och inkludering i samhället,
- d) respekt för olikheter och acceptering av personer med funktionsnedsättning som en del av den mänskliga mångfalden och mänskligheten,
- e) lika möjligheter,
- f) tillgänglighet,
- g) jämställdhet mellan kvinnor och män,
- h) respekt för den fortlöpande utvecklingen av förmågorna hos barn med funktionsnedsättning och respekt för funktionsnedsatta barns rätt att bevara sin identitet.

³ Se separat kunskapsbilaga för mer information om strategins utgångspunkter.

5. MÅL

Det övergripande målet är:

Örnsköldsviks kommun ska, som plats, arbetsgivare och offentlig aktör, i alla beslutsprocesser och inom alla verksamhetsområden, bidra till tillgänglighet, aktiv delaktighet och frihet från diskriminering.

Nedan följer strategins nio fokusområden med dess mål och delmål.

5.1 Demokrati och aktiv delaktighet

- I Örnsköldsviks kommun finns förutsättningar för personer med funktionsnedsättning att delta i formandet av samhället och sina egna liv. Detta beaktas även ur jämställdhetsperspektiv och barnrättsperspektiv.

Delmål

- Digitaliseringens möjligheter tas till vara för att underlätta för personer med funktionsnedsättningar.
→ Ansvarig nämnd: alla nämnder
- Genom arbetet i tillgänglighetsrådet samt aktiv involvering/dialoger tas personer med funktionsnedsättning och brukarorganisationers samt närståendes erfarenheter och kunskaper till vara.
→ Ansvarig nämnd: kommunstyrelsen
- Brukarinflytande främjas genom ökad användning och utveckling av ändamålsenliga metoder.
→ Ansvarig nämnd: omsorgsnämnden, humanistiska nämnden
- Alla personer, oavsett funktionsnedsättning, har möjlighet att bestämma eller gör delaktiga i frågor som gäller dem.
→ Ansvarig nämnd: alla nämnder
- Alla medborgare garanteras delaktighet och tillgänglighet vid allmänna val.
→ Ansvarig nämnd: valnämnden, kommunstyrelsen

Målområde i policy för folkhälsa och social hållbarhet: Egenmakt, inflytande och delaktighet.
FN-konventionens artiklar: 9, 12, 13, 19, 21, 24 och 29.

5.2 Bemötande

- I Örnsköldsviks kommun bemöts alla personer, oavsett funktionsnedsättning, med kunskap och respekt av alla medarbetare i samtliga kommunala verksamheter.
- I Örnsköldsviks kommun erbjuds alla personer, oavsett funktionsnedsättning, personcentrerat och samordnat stöd.
- I Örnsköldsviks kommun sker samverkan internt och med andra myndigheter och organisationer för att förebygga att personer med funktionsnedsättningar hamnar i organisatoriska mellanrum.

Delmål

- Relevant kompetens säkerställs hos medarbetare. Kompetensutveckling utgår från ett medborgar- och brukarperspektiv med fokus på värdegrund och bemötande.
→ Ansvarig nämnd: alla nämnder
- Förtroendevalda erbjuds utbildning i bemötande och värdegrundsfrågor rörande personer med funktionsnedsättning.
→ Ansvarig nämnd: kommunstyrelsen
- Arbete för ökad förståelse för målgrupperna i samhälle, skola och näringsliv.
→ Ansvarig nämnd: alla nämnder
- Ökat användande av samordnad individuell plan (SIP).
→ Ansvarig nämnd: alla nämnder utifrån ansvaret att använda SIP⁴

Målområde i policy för folkhälsa och social hållbarhet: Kompetenser, kunskaper och utbildning samt Egenmakt, inflytande och delaktighet.
FN-konventionens artiklar: 8, 17, 19 och 24.

5.3 Information och kommunikation

- I Örnsköldsviks kommun kan alla ta del av information och kommunicera utifrån sina förutsättningar.

Delmål

- Förutsättningar skapas så att alla, oavsett funktionsnedsättning, har möjlighet att använda och utveckla sin kommunikativa förmåga.
→ Ansvarig nämnd: omsorgsnämnden, humanistiska nämnden, bildningsnämnden, kultur- och fritidsnämnden

⁴ SIP används då en enskild är i behov av insatser från både hälso- och sjukvård samt socialtjänst. Även andra aktörer kan delta och kalla till detta, exempelvis skola, hemtjänst och Försäkringskassan.

- Information och kommunikation är tillgänglig för alla, oavsett funktionsnedsättning.
→ Ansvarig nämnd: alla nämnder
- Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) används där det finns behov.
→ Ansvarig nämnd: omsorgsnämnden, humanistiska nämnden, bildningsnämnden

Målområde i policy för folkhälsa och social hållbarhet: Egenmakt, inflytande och delaktighet.
FN-konventionens artiklar: 9, 19, 21 och 29.

5.4 Fysisk tillgänglighet

- I Örnsköldsviks kommun kan alla tryggt vistas i, förflytta sig och använda offentliga inomhus- och utomhusmiljöer.

Delmål

- Ökad tillgänglighet i offentliga lokaler.
→ Ansvarig nämnd: kommunstyrelsen
- Ökad tillgänglighet i de offentliga utomhusmiljöerna.
→ Ansvarig nämnd: samhällsbyggnadsnämnden, kultur- och fritidsnämnden, kommunstyrelsen
- Resor med färdtjänst och andra samhällsbetalda resor såsom skolskjuts är trygga, pålitliga och ändamålsenliga för den enskilde.
→ Ansvarig nämnd: samhällsbyggnadsnämnden
- Ökat antal ändamålsenliga tillgängliga parkeringar.
→ Ansvarig nämnd: samhällsbyggnadsnämnden
- Ökad tillgänglighet i kollektivtrafiken.
→ Ansvarig nämnd: samhällsbyggnadsnämnden

Målområde i policy för folkhälsa och social hållbarhet: Boende- och närmiljöer.
FN-konventionens artiklar: 9, 19, 20 och 30.

5.5 Utbildning och livslångt lärande

- I Örnsköldsviks kommun kan alla barn, ungdomar och vuxna delta i utbildning och få det stöd som behövs för att både nå kunskapsmålen och använda sin kunskap och förmåga i vardagslivet.

Delmål

- Utbildningsmiljön är utformad så att alla kan delta oavsett funktionsnedsättning.
→ Ansvarig nämnd: kommunstyrelsen, bildningsnämnden
- Utbildningsmiljön är tillgänglig för behöriga besökare.
→ Ansvarig nämnd: kommunstyrelsen, bildningsnämnden

- Förutsättningar skapas för att vuxna med funktionsnedsättning får möjlighet till livslångt lärande.
→ Ansvarig nämnd: alla nämnder

Målområde i policy för folkhälsa och social hållbarhet: Kompetenser, kunskaper och utbildning.
FN-konventionens artiklar: 7, 8, 9, 24 och 26.

5.6 Arbete och sysselsättning

- I Örnsköldsviks kommun tas allas arbetsförmåga tillvara.
- Örnsköldsviks kommun är ett föredöme som arbetsgivare och stimulerar privata arbetsgivare att ta sitt ansvar så att personer med funktionsnedsättning kan finna, få och behålla ett arbete.
- Örnsköldsviks kommun stärker möjligheten till meningsfull sysselsättning för personer vars funktionsnedsättning försvårar ett ordinarie arbete.

Delmål

- Ökade möjligheter till anpassade arbetsuppgifter, arbetstider och alternativa arbetsplatser för att alla ska kunna arbeta efter sin förmåga.
→ Ansvarig nämnd: kommunstyrelsen
- Ökat utbud av olika typer av praktikplatser för personer med funktionsnedsättning.
→ Ansvarig nämnd: alla nämnder
- Befintlig arbetsplats är tillgänglig för de arbetstagare som behöver använda den, systematiskt arbete för att kommunens arbetsmiljö är tillgänglig för anställda.
→ Ansvarig nämnd: kommunstyrelsen
- Förutsättningarna för att möjliggöra byte av daglig verksamhet ses över.
→ Ansvarig nämnd: kommunstyrelsen, omsorgsnämnden och humanistiska nämnden

Målområde i policy för folkhälsa och social hållbarhet: Sysselsättning, arbetsliv och försörjning.
FN-konventionens artiklar: 19, 26 och 27.

5.7 Bostad

- I Örnsköldsviks kommun har alla och kan leva i en bostad som är funktionell utifrån individens behov.

Delmål

- Tillgängligheten och användbarheten av nyproducerade bostäder säkerställs.
→ Ansvarig nämnd: samhällsbyggnadsnämnden, kommunstyrelsen
- Förutsättningarna ses över för att stärka den enskildes rätt till att vara delaktig vid val av bostad.
→ Ansvarig nämnd: kommunstyrelsen, omsorgsnämnden, humanistiska nämnden.

Målområde i policy för folkhälsa och social hållbarhet: Boende- och närmiljöer.
FN-konventionens artiklar: 6, 9, 16, 19, 28.

5.8 Vardags- och familjeliv

- I Örnsköldsviks kommun erbjuds alla personer med funktionsnedsättning och deras närstående det stöd som behövs för ett välfungerande vardags- och familjeliv.

Delmål

- Personer med funktionsnedsättning ges det stöd som behövs för att utifrån förutsättningar leva ett så självständigt liv som möjligt med respekt för privatlivet.
→ Ansvarig nämnd: alla nämnder
- Stöd och insatser ges till barn med funktionsnedsättning och deras familjer så att barnet upplever samma rättigheter och friheter som andra barn.
→ Ansvarig nämnd: bildningsnämnden, omsorgsnämnden, humanistiska nämnden, kultur- och fritidsnämnden
- Ökad och förbättrad samordning av insatser till familjer med barn med omfattande funktionsnedsättningar.
→ Ansvarig nämnd: omsorgsnämnden och humanistiska nämnden, bildningsnämnden

Målområde i policy för folkhälsa och social hållbarhet: Hälsa och levnadsvanor samt Egenmakt, inflytande och delaktighet.
FN-konventionens artiklar: 8, 17, 19, 22, 23 och 28.

5.9 Kultur, fritid, idrott, friluftsliv och hälsa

- I Örnsköldsviks kommun ges alla, oavsett funktionsnedsättning, förutsättningar att delta i och tillgodogöra sig kulturliv, fritidsverksamhet, idrott, friluftsliv och hälsofrämjande aktiviteter.

Delmål

- Ökad tillgänglighet av Örnsköldsviks kommuns kulturutbud.
→ Ansvarig nämnd: kultur- och fritidsnämnden, bildningsnämnden
- Fritidsverksamhet, lekplatser och kulturskola är tillgängliga för alla barn och ungdomar, oavsett funktionsnedsättning.
→ Ansvarig nämnd: kultur- och fritidsnämnden, bildningsnämnden, samhällsbyggnadsnämnden, kommunstyrelsen
- Ökat utbud av och tillgänglighet till olika alternativ till fysisk aktivitet för personer med funktionsnedsättning.
→ Ansvarig nämnd: kultur- och fritidsnämnden
- Stöd och utbildning erbjuds till föreningar som arrangerar anpassade motions- eller kulturaktiviteter.
→ Ansvarig nämnd: kultur- och fritidsnämnden
- Ökade möjligheter till ett aktivt friluftsliv för personer med funktionsnedsättning.
→ Ansvarig nämnd: kultur- och fritidsnämnden

Målområde i policy för folkhälsa och social hållbarhet: Boende- och närmiljöer samt Hälsa och levnadsvanor.

FN-konventionens artiklar: 19, 25, 26, 28 och 30.

6. STYRNING OCH UPPFÖLJNING

Kommunstyrelsen är ansvarig nämnd för övergripande samordning och uppföljning av kommunens arbete kopplat till övergripande mål i strategin, men området och ansvaret för att nå målen är fördelat över flera nämnder.

I kommunstyrelsens/kommunledningsförvaltningens samordningsuppdrag ingår:

- Att vart tredje/fjärde år sammanställa arbetet utifrån strategin i en fördjupad uppföljning som kan vara till grund för revidering av policy och riktade insatser. Samtliga nämnder bidrar till uppföljningen. Kommunledningsförvaltningens samordnande funktion är sammankallande.
- Att tillsammans med förvaltningarna ta fram ett arbetssätt för att kunna följa upp och mäta effekten av strategin vart tredje/fjärde år - kommunledningsförvaltningens samordnande funktion är sammankallande.
- Att tillsammans med kontaktpersoner på förvaltningar se över utbildningsinsatser inom funktionshinderpolitikområdet - kommunledningsförvaltningens samordnande funktion är sammankallande.
- Att årligen presentera nuläge för tillgänglighetsrådet och föra dialog med funktionshinder-rörelsen.
- Att omvärldsbevaka.
- Att genomföra revidering av strategin då uppföljning visar att detta bör göras.

I strategin tydliggörs att ansvaret för att uppnå syfte och mål i strategin och funktionshinderpolitiken är ett delat ansvar, där nämnder och förvaltningar har områden - utifrån nämndernas reglemente - där det finns ett huvudansvar. För dessa ingår för nämnd/förvaltning att:

- Bidra till den uppföljning som görs vart tredje/fjärde år.
- Tillsammans med kommunledningsförvaltningen ta fram ett arbetssätt för att kunna följa upp och mäta effekten av strategin vart tredje/fjärde år.
- Förvaltningen utser kontaktperson som tillsammans med kommunledningsförvaltningen ser över utbildningsinsatser.
- Integrera tillämpliga delar av strategin i verksamhetsplanering, kvalitetsarbete och uppföljning.
- Ta fram mått (könsuppdelade när det är möjligt) för de delmål som nämnden är huvudansvarig för.
- Ta fram de rutiner/riktlinjer som behövs för att förverkliga nämndens prioriterade områden utifrån Strategi för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning.